

Deniz Kavukçuoğlu

ALAGEYİK SOKAğI
BİR LİMAN MIYDI?

❤
CAN

DENİZ KAVUKÇUOĞLU

ALAGEYİK SOKAĞI
BİR LİMAN MIYDI?

© 2008, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Doğan Kitap, 2002

Can Yayınları'nda 1. basım: 2008

2. basım: Nisan 2013

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Faruk Duman

Kapak tasarımı: Act creative

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

ISBN 978-975-07-0929-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

DENİZ KAVUKÇUOĞLU

ALAGEYİK SOKAĞI
BİR LİMAN MIYDI?

ANI

Deniz Kavukcuoğlu'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Deniz Bitti, 1998

Canım Acıyor Baba, 2006

Komik Şeyler Yazmak, 2007

"Sen Vatan Haini misin, Baba?", 2008

Onu Ben Öldürdüm Leonardo, 2008

Kedi Gülüşü, 2008

Zarife, 2008

DENİZ KAVUKÇUOĞLU, 1943'te İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptı. 1963 yılında Almanya'ya gitti. Tübingen, Heidelberg ve Nürnberg'de felsefe, tarih, ekonomi okudu. 1970 yılından sonra Almanya'nın çeşitli kentlerinde, özel kuruluşlarda yönetici olarak çalıştı. Hamburg'da üç yıl öğretim görevlisi/proje yönetmeni olarak görev yaptı. Sıkıyönetimli dönemlerde yirmi iki yılı "zorunlu" olmak üzere, toplam otuz yıl Almanya'da yaşadı. 1960'lı yılların sonundan itibaren *Ant* dergisi, *Aydınlık* dergisi ve *Yeni Ortam* gazetesinde yazıları yayımlandı. 1990'lı yılların başında *Milliyet* gazetesinin yurtdışı basısında, bir yıl da *Aydınlık* gazetesinde günlük köşe yazıları yazdı. *Şiddetten Demokrasiye / Sosyal Demokrasi ve Milliyetçilik*'i (Ercan Karakaş, Günay Özdoğan ve Murat Belge ile) 1996'da, *Karl Marx'tan Günümüze Almanya'da Sosyal Demokrasi*'yi 1997'de, *Deniz Bitti*'yi ve *Sosyal Demokraside Temel Eğilimler*'i 1998'de, *Alageyik Sokağı Bir Liman mıydı?*'yi 2002'de, *Sen Vatan Haini misin Baba?*'yi ve *Zarife*'yi 2003'te, *Kedi Güllüşü*'nü 2004'te, *Bir Yolculuk Öyküsü / TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı'nın 25 Yılı*'nı 2006'da, *Tarih Her Sabah Yeniden Yazılır ve İnsan Suretleri*'ni 2007'de yayımladı. 1992 yılı sonunda Türkiye'ye dönen Deniz Kavukçuoğlu, 1993 yılından bu yana TÜYAP A.Ş.de genel koordinatör olarak görev yapıyor ve 1997 yılından beri *Cumhuriyet* gazetesinde yazıyor.

Eşim Sevgi Kavukçuoğlu için...

Önsöz

O gün Alageyik Sokağı'na sapıp da, karşımda, Nurol Kahvehanesi'nin yerinde, cephesi gül kurusuna boyanmış rüküş yapıyı görünce gözlerime inanamamıştım... Eski yüzlü, asma katlı, pencereleri sarmaşıklı kahvehane baştan aşağıya onarılmış, yerine bir meyhane açılmıştı: Cumhuriyet Meyhanesi. O kocaman tabelayı görünce içimi öfkeyle karışık bir hüzün kaplamıştı... Üst kata çıkıp, boş bir masaya oturmuştum... Dışı gibi içi de yenilenmişti yapının. Geçmişini anımsatan hiçbir şey bırakmamak için ellerinden gelen her şeyi yapmıştı yeni sahibi... İçerisi insanı rahatsız edecek kadar aydınlıktı. Hastane beyazı duvarları, plastik masaları, floresan lambalarıyla o "restoran" hiç yakışmamıştı bu eski Galata sokağına...

Bir an, "Benim burada ne işim var?" diye geçirmiştim içimden... Galip Dede'nin marangozlarına, doğramacılarına, çevre sokaklardaki avizecilere, eskicilere, beyaz eşya onarımcılarına; Zürafa Sokağı'ndaki genelevlere, mamalara, "hayat kadınları"na; gruplar halinde "kerhane" kaçamağı yapan abazan varoş gençlerine, gezgin piyango bileti satıcılarına, günlük yaşamımda bir araya hiç gelmediğim, gelmeyi de düşünmediğim "başka" insanlara hizmet veren, o başka insanlar tarafından hiç yadırganmayan bu Cumhuriyet Meyhanesi'nde ne arıyordum gerçekten? Galata Kulesi çevresi yeniden moda olalı beri burada açılan ve "benim gibi" insanların gittiği, yemek yediği, içki içtiği, dostlarıyla buluştuğu, gazete dergi okuduğu onca "hoş", onca "iyi" yerler varken, niçin ille de buraya geliyordum?

Adımı bu sokağa ilk atışımın üzerinden 42 yıl geçmişti... Beyoğlu'nun, Galata'nın güneşsiz, karanlık, köhne yapılarının yosunlu duvarlarının küf kokan, bir labirenti andıran dar, kıvrım kıvrım sokaklarında "serüven" peşinde koşan o haylaz çocuk değildim artık... Toplumda saygı gören, geniş bir dost çevresi olan, düşünen, düşündüğünü de yazıya dökabilen, iş gücü sahibi bir "adam"dım... İş çevremdeki insanlar; haftada iki kez köşe yazısı yazdığım *Cumhuriyet* gazetesinin, yazdığım kitapların okurları; verdiğim konferansları, katıldığım açık oturumları izleyenler beni görünen halimle, okudukları, gördükleri, dinledikleri kadarıyla tanı-

yorlardı... Aslında, hiç de onların tanıdıkları, bildikleri, gördükleri gibi biri olmadığımı, içinde hep o “haylaz” çocuğu taşıdığımı göstermek, anlatmak istiyordum insanlara...

İlkokulun birinci sınıfından beri yaşamım düz bir çizgi izlememişti... Hep düz yaşanan, sınırları baştan konan, alışılmış yaşamların arzulandığı, insanların birbirleriyle yarışlara tutuştukları, “galip” gelmek için büyük çabalar harcadıkları bir ortamda çocukluğumdan beri seçimim, sınırlarını kendim belirleyeceğim, ille de yarışmam gerekiyorsa, kendi kendimle yarışacağım farklı bir “yaşam kulvarı” olmuştu... Bu kulvarın “düz” bir çizgi izlemeyeceği ilk çocukluk yıllarımdan belliydi... Kendi seçimim olan ve daha düz bir çizgide yaşayan insanlara aykırı gelebilecek yaşam biçimim bana beklenmedik yenilgiler, altüst oluşlar, acılar tattırdığı gibi beni büyük mutluluklara, sevinçlere, başarılarla, güzelliklere de götürmüştü... Bunları yazmak, paylaşmak istedim...

1970-1992 yılları arasında kalan uzun yıllarda hiç dönemediğim, ama hep dönmek istediğim İstanbul’da, 1993 yılı, dostum Demir Özlü’yle bu kitabın ilk sayfalarında sözünü ettiğim o “Beyoğlu Turu”nu yaparken, eğer yolumuz Alageyik Sokağı’na düşmeseydi, belki de bu kitabı yazamazdım... Yazmak aklıma gelmezdi... Ama yıllar sonra o sokağa girip de Nurul Kahvehanesi’yle karşılaşınca, belleğim kıpır kıpır olmuş, anılarım canlanmış, çok gerilerde kalmış çocukluk yıllarıma gitmiştim... Daha sonra, bu kitabı yazarken birkaç kez daha Alageyik Sokağı’na gidip, o kahvede oturdum... Alageyik Sokağı bir limandı sanki... Her gittiğimde –“uğradığımda” demek belki daha doğru olur– kendimi, “Niçin buradayım?” diye sorguluyor, fakat her seferinde de belleğimde yeni bir damar yakalıyordum orada... Ayrı zamanlarda yakaladığım bu damarlar beni farklı yerlere, farklı tarihlere götürüyordu... Bu nedenle, kitabı “kronolojik” bir düzene oturtmakta çok zorlandım. Birkaç kez denedim, baktım olmuyor, vazgeçtim. Her bölümün kendi içinde bir bütünlüğü olmasıyla yetindim...

Kitapta aktardığım tüm olaylar gerçek. Tümünü yaşadım. Belki kimi yerlerde “biraz” abartmış, pek önemli olmayan olaylara, fazladan bir “önem” katmış olabilirim. Kitaptaki tüm kişiler de gerçek. Fakat anlaşılabilir nedenlerden ötürü birçoğunun adını değiştirdim bu kişilerin...

Kitapta sözü edilen olayların geçtiği mekânları, yerleri, tarihleri anlatırken, çok değerli yazarların, araştırmacıların, tarihçilerin İstanbul ve semtleri üzerine yayımlanmış yapıtlarından yararlandım. Burada kendilerinden geniş alıntılar yaptığım Sayın Orhan Türker’e (*Galata’dan Karaköy’e / Bir Liman Hikâyesi*, Sel Yayıncılık, 2000), Sayın Murat Belge’ye (*İstanbul Gezi Rehberi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1993), Sayın Behzat Üsdiken’e (*Pera’dan Beyoğlu’na 1840-1955*, Akbank Yayınları, 1999), Sayın Burçak Evren’e (*Eski İstanbul Sinemaları / Düş Şatoları*, Milliyet Yayınları, 1998), Sayın Oktay Sönmez’e (*Anılarda Gemiler –Ufkun Ötesinde Kayboldular–*, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2001), Sayın Müfid Ekdal’a (*Bizans Metropolünde*

İlk Türk Köyü Kadıköy, Kadıköy Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, 1996), Sayın Gökhan Önce'ye (*Kendine Özgü Bir Semt Moda*, Kadıköy Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, 1998) ve *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*'ni yayımlayan Tarih Vakfı'na teşekkür ediyorum.

Bu kitabı yazmamda beni yüreklendiren değerli dostum Demir Özlü'ye teşekkür borçluyum.

Her şey kuşkusuz ki hep güzel, hep olumlu, hep iyi değildi eski yaşlarımızda... Darlıkla, yoklukla, kıtlıkla boğuşurduk çoğu zaman. Eve kömür almak bile bir sorundu, sözgelimi. Kuruçeşme'ye gidilir, kimi günler bir ton kokkömürü için saatlerce, bazen günlerce beklenirdi. Karneyle alınırды kömür... Dünyada savaş bitmişti, ama darlıklar, kıtlıklar sürüyordu... Havagazıyla yanardı mutfak ocaklarımız... Fakat gazdan çok hava gelirdi borulardan... Musluklarımızdan Terkos suyu, Elmadağ suyu akardı. İyi sular ise hasır sepetler içindeki cam damacanelerle taşınırdı evlerimize... Hamidiyeler, Taşdelenler, Kocataşlar...

"Bol köpüklü, nefis kokulu" Puro Tuvalet Sabunu kullanırdık banyolarımızda. Başımız ağrıdığında Gripin alırdık. Dış macunumuz "miçam"lı Radyolin'di... İpana'yı daha sonra, 21 puan bilgi yarışmalarından tanıyacaktık. Sunucumuz Orhan Boran, güreş spikerimiz ise Eşref Şefik'ti. Futbol maçlarını Halit Kıvanç'tan dinlerdik... *Akbaba, Hafta, Yelpaze, Hayat, Ses* "mecmuaları" okunurdu evlerimizde... Dünyayı, Hikmet Feridun Es'in röportajlarından tanırdık. Daha çok şey bilmek isteyenler bir de aylık *Bütün Dünya* alırlardı... Herkes "gazete" okurdu: *Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Yeni Sabah, Vatan, Son Posta, Son Havadis, Dünya*... Hiç kimse "kupon" nedir, "sertifika" nedir, bilmezdi...

"En bol ışık veren", "en fazla dayanan", "en az cereyan sarf eden" Tungram ampulleriyle aydınlanırdı evlerimiz... Annelerimizin dikiş makineleri Singer'di, Minerva'ydı... Magic Chef sobaları yeni gelmişti Türkiye'ye. Türkiye Umum Mümessili Koç Ticaret T.A.Ş. "tediyatta kolaylık" gösterirdi müşterilerine... Hoover elektrikli çamaşır makinesi sayesinde neşe girerdi evimize, ayda 25 lira taksitle... Çikletlerimiz Golden ya da Mabel'di. Artist resimleri çıkardı içlerinden... Parker dolmakalem "rakipsiz bir hediye" idi... "Günde 5 terkip" PA-RO çocuk maması yerdi bebekler, "ana sütüne en yakın" çocuk maması diye...

Tiyatrolara, sinemalara gidilirdi... İyi filmler bir yıl, iki yıl geç gelirdi Türkiye'ye... Heyecanla beklerdik... Sinemaların beş dakika aralarında Frigo, Eskimo, Kasata yenirdi. Taksilerin cam altlarında boydan boya siyah-beyaz damalı şeritler bulunurdu. Gisaved lastik giyerlerdi köylüler ayaklarına... Mahalle bekçileri düdüğü çalarlardı geceleri... Yol kavşaklarında güler yüzlü polisler yönetirdi trafiği... Hilton Oteli açılır, olay olurdu. Nat King Cole İstanbul'a gelir, büyük olay olurdu. Gazeteci İlhan Demirel, Terry Moore'un külotsuz fotoğrafını çeker, çok büyük olay olurdu.

du. Necdet Elmas, ilk banka soygununu yaptığında günlerce çalkalanmıştı Türkiye...

Yılbaşı gecelerinde firdöndü, tombala oynanır, kuruyemiş yenirdi. Bayram sabahlarında erkenden kalkar, büyüklerimizin ellerini öperdik... Beyaz mendillerin içine konurdu bayram harçlıklarımız. Yerli Malı Haftası kutlanırdı okullarımızda. Kuru incirler, üzümler, mandalinalar, portakallar sergilenirdi sepetlerde. Sokaklardan patates soğancılar değil, çingiraklı yoğurtçular geçirdi. İstop oynardık... "Bir iki üçler / Yaşasın Türkler / Dört beş altı / Polonya battı / Yedi sekiz dokuz / Almanya domuz / On on bir on iki / İngiltere tilki..." diye.

Konken, henüz girmemişti evlere. Bezik oynanırdı daha çok... Kadınlar, dantel örerdilerdi kabul günlerinde. Beyaz çamaşırlar mavi Kocabaş çivitle yıkanırdu. Nacet'le, Job'la tıraş olurduk sabahları... PeReJa Limon Kolonyası sürerdik yüzümüze... Markası Ice Blue Aqua Velva idi eczanelerde satılan ilk tıraş losyonunun. Nedense hep kravatla çıkmak isterdik Beyoğlu'na. Ütülü ceketlerle, yakaları balinalı temiz gömleklemlerle, tiril tiril pantolonlarla... Nacar marka, Tissot marka, Omega marka saatler takardık bileğimize...

Kesinlikle bugünkü kadar özgür değildik. Yasaklarla yaşadık. Fakat her şeye rağmen yaşamımız sanki daha sıcak, daha sevimli, daha huzurluydu. Belki de olan biten her şeyi bilmediğimizden, bilemediğimizden... Ne bilgisayar, ne internet, ne de televizyon vardı o yıllarda. Uydular daha fırlatılmamıştı gökyüzüne. İstanbul Radyosu'yla yetinir, eğer uzun dalga dan bir de Ankara'yı çıkartabiliyorsak, çok sevinirdik. Marconi, Newton, Aga sonra da Grundig markaydı eski radyolarımız. 78'lik taş plak dinlerdik önceleri. Sonra 45'likler, arkasından da 33'lükler geldi. Daha sonra da büyük makaralı teypler... Grundig TK 24'ler. Ama kaç kişi alabilirdi ki bunları? Daha yoksul, daha yoksun insanlardık o zamanlar... Ama pek de yakınmazdık bundan. Daha ölçülü, daha özenli, daha tutumlu yaşadık. Ağırbaşlı, çalışkan, yorgunluk nedir, bilmeyen insanlardı anne babalarımız. Onur, erdem, namus ortak değerleriydi toplumumuzun. Onursuzluk, erdemsizlik, namussuzluk ayıplanırdı. İnsanlar birbirlerine karşı daha saygılı, daha sevecendi. 1950'li yıllarla birlikte değişmeye başladı yaşamlarımız... Daha iyiye, daha güzele gideceğimizi sandığımız, umduğumuz, umutlandığımız o yıllarla birlikte bozulmaya başladık... Her şey hızla altüst oldu, bir karmaşanın içinde bulduk kendimizi... Yozluklarla, çirkinliklerle, kötülüklerle sarıldık, kuşatıldık...

Bu kitap, biraz da o bozulma yıllarının tarihidir... Haylaz, haşarı, ama yaşama çok bağlı, hep gelecek güzel günlerin umuduyla yaşayan İstanbullu bir çocuğun gözünden...

Silivri, 2001-2002
Moda, 2008

1

“Ben, bu tarihsiz kuzey kentinin, kadife koltuklarla dolu karanlık sinema salonunda, o ardında bin bir çeşit insan çığlığı saklayan, ama gururla örtünmüő yarımada karşısında, nerede olduğumu anlayarak sarsıldım. Oraya, kolayca dönemediğim o kente aittim işte. İstanbul’a...” Demir Özlü’nün, *İthaka’ya Yolculuk* adlı kitabındaki bu satırlar, onun, “bir gün bir filmde İstanbul Limanı’na doğru yol alan bir geminin, Marmara girişinde, güvertesinde çekilen” son sahnelerini izlerkenki duygularını yansıtıyordu.

O kitapta her gezgin kendisinden de bir şeyler bulabilirdi...

“Kolayca dönemediğim” uzun yıllarda yaşadığım, dolaştığım yabancı kentlerin sokaklarında ben de hep İstanbul’u aramıştım. Bir liman meyhanesinden gelen kızarmış balık kokusu, bir evin penceresinde gördüğüm çiçek saksısı, yolda yürüyen güzel bir kadın İstanbul’u çağırıştırırdı bende... Ne var ki, yıllar üst üste bindikçe, belleğimdeki anılar da yavaş yavaş silinmeye yüz tutuyor, görüntüler sisleniyor, birbirine karışuyordu. İstanbul benden uzaklaşıyordu...

“Ait olduğum kenti” yeniden bulmamda çok yardımını görmüştüm Demir Özlü’nün. Onunla 1980’li yılların başında Almanya’da –Hamburg muydu, yoksa Düsseldorf muydu, anımsayamıyorum– tanışmıştık. O gün, “Anılar olmasa, insan ne anlatır ki?” demişti, konuşmamız sırasında. Onu yazar olarak çok öncelerden tanıyordum. Lise yıllarımda, arkadaşlarıyla buluştukları ünlü Baylan Pastanesi’nde yan masalardan birinde oturur, gözlerimi mekânın emektar garsonları “Arslan Yürekli” Leonidas’ın, “Şişman” Hristo’nun, Todor’un, “Bu delikanlı acaba ne zaman kalkacak?” diye soran bakışlarından kaçırmaya çalışarak, aralarındaki konuşmalara kulak verirdim. Felsefeden, edebiyattan, yaşamdan konuşur-

lardı. Ferit Edgü, Ergin Ertem, Yüksel Arslan, Yılmaz Gruda, İlhan Bıçakçı, Metin Erksan, Attila İlhan... Arada bir gelen Onat Kutlar'ı, Arif Keskiner'i de ilk orada tanıdım. Yaşça hepsi büyüktü benden. Kimi günler Baylan'dan çıkıp, İstiklal Caddesi'nde dolanırlardı. Henri'nin Efendi Bar'ına, Kulis'e giderlerdi. Bir de Yeşil Horoz vardı, eğer yanlış anımsamıyorsam... Benim, kendi yaşlarla Çiçek Pasajı'nda, Stop'un üst katında gözlerden uzak bira içip, "varoluşçuluk" üzerine çene çaldığım ya da Gümüşsuyu'nda, Alman Konsolosluğu'nun karşı köşesindeki Pakiş Pastanesi'nde kız arkadaşlarımla bulduğum yıllardı...

Demir Özlü'nün öykülerini, romanlarını severdim. "Votka" adlı öyküsünü kim bilir kaç kez okumuştum. Çoğu yazılarında İstanbul'dan söz ederdi. Yalnızca "Levanten" İstanbul'u değil, "eski yarımada'yı da sokak sokak bilirdi. Kentime dönemediğim o uzun yıllarda her karşılaştığımızda İstanbul'dan bir şeyler anlatmasını isterdim. Onunla konuşurken belleğim canlanırdı. Kimi zaman katıldığımız "siyasi" toplantılarda bile küçük "kaçamaklar" yapar, bir köşeye çekilip konuşurduk. Bazen dilimize Dede Efendi'den, Yesari Asım'dan bir şarkı takılırdı. Sanırım 1986 yılındaydı, Almanya'nın Marl adlı küçük bir kentinde, yine böyle "önemli" bir toplantı sonrası, "mahur" bir şarkıya başlamışken, yanımıza gelenlerin, "Ne yapıyorsunuz?" sorusuna, "Hiç, şarkı söylüyoruz, işte!" diye yanıt vermiştik. Aynı kente ait ortak anılar paylaşıyor olmamızın keyifli bir ayrıcalığı vardı. İstanbul'u "bizim" gibi değil de, "şöyle bir" tanımış olanlar konuşmalarımızı ilgiyle dinlerler, ama hangi pastanenin "milföy"ünün, hangisinin "piramit"inin daha iyi olduğu gibi ayrıntılara niçin bu kadar çene yordumuza bir anlam veremezlerdi.

Oysa İstanbul demek, "ayrıntı" demektir. Yüz binlerce, milyonlarca, milyarlarca ayrıntı... Biz, işte o ayrıntıları yaşamıştık. Yaşadığımız ayrıntılar kadar aittik dönemediğimiz o kente. Atlantik Büfe'de mi, yoksa Pasifik'te mi daha çok sandviç çeşidi olduğu; Yeni Melek Sineması'nda "loca" olup olmadığı; Abanoz Sokağı'ndaki Leyla'nın, o "Leyla" mı olduğu; Metin Oktay'ın Fenerbahçe ağlarını yırtan o unutulmaz golünü kaç yılında attığı, hepsi çok önemli birer ayrıntıydı...

Ait olduğumuz kente dönemediğimiz yıllarda Atlantik Büfe de, Pasifik Büfe de, Yeni Melek Sineması da kapanmıştı. Abanoz Sokağı "tahliye edilmiş", adı Halas'a dönüştürülmüş, Metin Oktay ölmüştü... Eğer biz bu ayrıntıları yaşamamışsak, bilmiyorsak,

merak da etmiyorsak ne konuşacaktık? Neye, nelere üzülecektik? Neyin, nelerin özlemini çekecektik?

Biz, yaşadığımız, bildiğimiz “şeyler”i konuşuyor; yaşadığımız, bildiğimiz, ama artık olmayan, bir daha yaşayamayacağımız şeylerin hüznünü duyuyor, özlemini çekiyorduk...

Bir keresinde Hamburg’daki, ön bölümünü sanat galerisi olarak kullandığım evime iki günlüğüne konuk olmuştu Demir Özlü. Birlikte alışveriş etmiş, sofralar hazırlamış, ortak dostlarımızı ağırlamıştık. Kendini yaşamı boyunca yalanlarla beslemiş şirin bir “mitoman” olan ortak dostumuz “Böcek” Kemal hiç yaşanmamış anılarını, hiçbirini gerçekleştiremeyeceği hayallerini anlatmış, bir başka gezgin, Tekin Sönmez, unutulmaz bir *rock and roll* gösterisi sunmuştu. Birlikte Hamburg’un sokaklarını dolaşmış, nadide eşya satan dükkânları gezmiştik. Görenlerin, “İşte bu, o!” dedikleri kır saçları, gözlüğü, hafif göbeği, rahat giysileri, elindeki kitabı ya da gazetesiyle o “bohem” görünüşünü bir “gezinti bastonu”yla tamamlamak istiyordu Demir. Girdiğimiz kim bilir kaçınıc dükkânda bulduğumuz, sapı gümüş kakmalı zarif bir bastonu, “Ne güzel, değil mi?” diye sorarak göstermişti. “Stockholm için...” Baston gerçekten çok güzeldi. Onu, o soğuk kuzey kentinin beyaz sokaklarında, yeşil parklarında elinde sapı gümüş kakmalı o güzel bastonla yürürken görür gibi olmuşum...

Çeyrek yüzyılı aşan uzun bir ayrılıktan sonra İstanbul’a dönebildiğimde, ona rastlamam büyük bir şanstı benim için. Bir öğleden sonra Divan Pastanesi’nde buluşmuştuk. Beni, Taksim’den başlayarak çocukluğumun, ilk gençliğimin geçtiği Beyoğlu’nun, Tarlabası’nın, Galata’nın o özlediğim, o unutmaktan korktuğum, o hep geri dönmek istediğim caddelerinde, sokaklarında dolaştırmıştı. Kiliseleri, pasajları, hanları, eski yapıları, her biri artık birer anı olmuş, kapanmış sinemaları, pastaneleri, dükkânları, lokantaları tek tek anlatmıştı. O anlattıkça, ayrıntılarla yeniden buluşuyordum...

Saatlerce dolaştıktan sonra Tünel’e gelmiştik... Kapıdan girdik... Tünel hiç değişmemişti. O eski ahşap vagonların yerini alan yenilerinin ve başkalaşmış insanların dışında her şey yıllar önce bıraktığım gibiydi... İstanbul’un belki de değişmeyen tek yeri orasıydı. Orada, girişin sol yanındaki gazete bayiiinin önünde durmuştuk. Kokusu bile değişmemişti Tünel’in. O kendine özgü nem, makineyağı ve elektrik kokusunu içimize çekmiştik. Yanımızdan geçenler tuhaf tuhaf bakmışlardı bize. Aldırmamıştık.

Sonra Galip Dede Caddesi'ne doğru yürümüşük... Gözlerim, Avusturya Lisesi'ne gittiğim yıllarda haftada kim bilir kaç kez inip çıktığım bu uzun yokuşun İstiklal Caddesi'ne kıvrılan köşesindeki, vitrininde, "Tarzanvari permanant yapılr!" yazan erkek berberini aramıştı. Yoktu. "Keşke bir kez olsun gitseydim, müşterilerine Tarzan'ınki gibi saç yapan o berberi tanısaydım," diye geçirmiştim içimden. Demir de anımsamıştı vitrindeki o yazıyı. Berber, mutlaka bir Rum olmalıydı. Eski radyolar, gramofonlar, taş plaklar, şarkı defterleri satan eskiciler gibi Kuledibi'ndeki, önünden her geçtiğimde bir bardak "acı" içmeden edemediğim turşucu da yoktu. Galip Dede Caddesi de, Yüksekaldırım da "başkaları"na terk edilmişti. "Başkaları" tarafından teslim alınmıştı. O "başka" insanlar, yokuşun granit parkelerini asfaltla örtmüşlerdi. Her yanı marangoz atölyeleri sarmıştı. Kapı önlerine çıkarılmış kontrplak levhalarının, kurumaya bırakılmış sunta bloklarının arasında sıkışıp kalmıştık. "Bizden" bir şeyler bulabilmek umuduyla çevremize bakınıyor, ara sokaklara girip çıkıyorduk. Kırılmıştık.

Hiç, ama hiçbir şey bırakmamışlardı bize... Anılarımızdan başka...

Alageyik Sokağı'nın köşesine geldiğimizde adımlarımız hızlanmış, daha önce kararlaştırmışız gibi birbirimize sormadan birkaç adım aşağıda, genelevlerin bulunduğu Zürafa Sokağı'na doğru yürümüşük... Sokağın başındaki kulübede, önünden geçen herkesten kimlik soran polis bizi kısa bir süre süzdükten sonra eliyle sinek kovar gibi bir hareket yapıp, "Geçin!" demişti. Ürktüğümüzden mi, yoksa utandığımızdan mı, bilemiyorum, başımızı arkaya çevirip bakmadığımızdan, bizden kimlik sormaya gerek görmeyen polisin ardımızdan gülüp gülmediğini de öğrenememiştik... Sokağa açılan kapıların önündeki eğri büğrü kaldırımlara her yaştan öbek öbek erkekler birikmişti. Birbirlerini itip kakarak, içerideki yarı çıplak kadınları seyrediyorlardı... Evlerden birinin kapısına, "Havalı Deniz burada," diye bir duyuru asılmıştı. Kadını merak etmiş, beklemeye başlamıştık...

"Havalı Deniz"ın sokağın diğer kadınlarından farklı olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu. Yaşı ellinin üzerinde olmalıydı. Altın sarısına boyadığı uzun saçları çıplak omuzlarına dökülmüştü. Giriş katındaki bekleme salonunu yukarıdaki katlarına bağlayan merdivenden mağrur bir kraliçe edasıyla inmiş, utangaç bir yüzle arkasından gelen müşterisini sahte gülücüklerle kapıya kadar geçirdikten sonra, yine aynı edayla, salonun tam ortasında, kendisi için

Alageyik Sokağı.
(Fotoğraf: Aytaç
Manço)

hazırlandığı belli olan, minderi ve sırtlığı kırmızı kadife kaplı “özel” koltuğuna oturmuştu... Bir askısı düşmüş, pembe, parlak satenden, yanları yırtmaçlı kısa kombinezonunun altına sutyen giymemişti. İri yapılı, uzun bacaklı, büyük göğüsleri kalçalarıyla uyumlu, gerçekten “havalı” bir kadındı. Kapıda birikmiş, kadın etine acıkmış gözlerle kendisini seyreden yoksul erkek kalabalığına bakıyor, içlerinden gözüne kestirdiklerine “iç gıcıklayıcı”, “kışkırtıcı” laflar atıyordu. Dili de, davranışları da insanı, “Niçin bu sokakta?” diye düşündürecek kadar farklıydı “Havalı Deniz”in... İçeri girmemiştik. Uzaklaşırken, “Böyle kadınlar yok artık,” demişti Demir, “orospuları bile değişti İstanbul’un...”

“Havalı Deniz” de bir ayrıntıydı... Kendimize ait hissettiğimiz, sakladığı gizlerde kendimizi bulduğumuz o ayrıntılardan biri...

“Havalı Deniz”le birlikte o sokak beni, belleğimden artık silindiğini sandığım, çok eskilerde kalmış ilk gençlik anılarıma götürmüştü... Hayatların “mazbut” yaşandığı o 1950’li yıllarda okulu “kıran” öğrencilerin zaman öldürmek için seçtikleri mekânlar arasında Alageyik Sokağı’ndaki berduş kahvesinin adı hiç geçmezdi... Benimki de bir rastlantıydı aslında... O gün okuldaki sert disiplinli Avusturyalı öğretmenlerden biriyle takışmış, ikinci dersten sonra kaçmışım. Okulun bulunduğu sokağın Galata Kulesi’ni çevreleyen küçük alanla birleştiği köşesindeki pasta fırınına girmek üzereyken, karşıdan, Tünel yönünden sınıf öğretmenimiz Bay Marcel’in geldiğini görünce paniğe kapılmışım. Hemen Yüksekaldırım’a sapsmış, hızla Karaköy’e doğru koşarken, ani bir kararla karşıma çıkan soldaki ilk sokağa, Alageyik’e dalmışım...

Alageyik Sokağı’nın, uzun yıllar sonra birçok kez çıkacağım geri dönüş yolculuklarımın sıkça uğradığım limanlarından biri olacağını nereden bilebilirdim?

Bu “kötü” sokağa ilk kez adım atıyordum. O yaşlarda, o tür mahallelerde, o tür sokaklarda görünmek “hoş” bir şey değildi... Sokağa girince önce bir süre duraksamış, sonra bir duvar gölgesine çekilip çevreyi kolaçan etmeye başlamışım. Burası, özensiz dizilmiş, çoğu yerlerinden oynamış parke taşlarıyla döşeli, dar ve dik bir yokuştur. Bozuk kaldırımlarının üzerine işportacılar tezgâhlarını açmışlar, tarak, ayakkabı bağı, elbise fırçası, pil gibi ıvır zıvır şeyler satıyorlardı. Bir de, “Abilerimin babafingolarına taze balonlar geldi!..” diye bağırarak bir prezervatif satıcısı vardı aralarında. Sırtımı dayadığım duvarın üç-beş metre aşağısında, girişi yekpare demirden bir kepenkle kapatılmış bir sokak vardı. Sokağın dışarıdan görülmesini engelleyen bu kepengin yan tarafına ancak bir insanın geçebileceği genişlikte bir kapı açılmıştı. İstanbul’un “ikinci sınıf” genelevlerinin bulunduğu, Beyoğlu’ndaki Abanoz Sokağı’na parası yetmeyen “yoksul abazanlar”ın tercih ettikleri ünlü Zürafa Sokağı’na bu kapıdan giriliyordu...

Korkumu atamamışım üzerimden. Ders saatinde okul dışında –üstelik de genelev sokağının köşesinde– bir öğretmene yakalanmak başıma büyük işler açabilirdi. Bir süre ortaya çıkmamalıydım. Genelev sokağının demir kepenginin tam karşısında iki katlı bir kahvehane vardı. Kapısından girer girmez derin bir “Oh!..”

çekmiş, girişte oturacak yer bulamayınca üst kata çıkmıştım. Burası hem daha geniş, hem de daha aydınlıktı. Sokağa bakan cam kenarında gördüğüm boş bir masaya doğru yöneldiğim sırada, önündeki önlüğünden “garson” olduğunu anladığım, koyu esmer tenli, kapkara saçlı, genç irisi bir adam önümü kesmiş, küçümseyen, aşağılayan bir sesle, “Nereye böyle, delikanlı?” diye sormuştu. Üzerimde göğüs cebi armalı lacivert ceketim, boynumda kravatım, altımda yeni ütülenmiş gri pantolonum, ayağымda pırıl pırıl ayakkabılarım ve elimdeki kitaplarla kalakalmıştım orta yerde. Adama ne yanıt vereceğimi bilemiyordum. “Ders çalışmaya geldim!” ya da “Birisini bekleyeceğim...” türü yanıtlardan hiçbiri inandırıcı olamazdı... Ellerim terlemeye başlamıştı. Masalarda oyun oynayan müşteriler de kafalarını kaldırmışlar, bana bakıyorlardı. Ağzımdan ne çıkacağını onlar da merak etmişlerdi... Ürkek bir sesle, “Biraz oturup, gideceğim...” demiştim. Ama bu yanıt ne kahveciyi ne de müşterileri “tatmin” etmişti...

Bu sırada arkadan bir yerden, “Abi, uğraşma o çocukla, bırak...” diye bir ses duyulunca, kahvehanedeki tüm kafalar o yöne çevrilmişti. Seslenen, ben yaşlarda bir çocuktuktu. Ayakta duruyordu. Teninin rengi, saçlarının karalığı, sağ omzunu hafiften düşürerek duruşu ve sesinin peltekliliğiyle irikiyim kahvecinin bir kopyasıydı sanki. Eliyle işaret ederek beni yanına çağırmış, masasında çay içen iki müşteriyi, cam kenarındaki o boş masaya göndermişti. “Adın ne senin?” “Deniz...” “Okulu mu kırdın?..” “Evet!” Ayağıyla boş bir sandalyeyi bana doğru itmiş, “Otur!” demişti. Konuşmaya başlamıştık... Kaç yaşında olduğumu sormuş, “On altı...” demiştim. “Ben senden büyüğüm!” Ama pek de emin değildi bundan, çünkü ona, doğumundan bir-iki ay sonra sarılıktan ölen kardeşinin “nüfus cüzdanı”nı vermişlerdi. Bu nedenle ne zaman dünyaya geldiğini “tam” bilemiyordu. Anladığım kadarıyla bunu pek uzun boylu merak da etmemişti... Günü gelince nasıl olsa çağıracaklardı askere... Doğum tarihi insana başka niçin gerekirdi ki?..

Müşterilere hizmet ederken, gözü arada bir bizim masaya takılan garsonun kardeşi Mahmut’la arkadaşlığımız böyle başlamıştı... “Abem katakofti heriftir benim...” demişti, övünerek. “İçerden yeni çıktı, onun için kafası bozuk biraz... Karnından işetti bir kayartoyu...” Kullandığı sözcüklerin çoğu yabancıydı bana. “Katakofti”nin külhanbeyi, “karnından işetme”nin şişle yaralama, “kayarto”nun da eşcinsel anlamına geldiğini konuşmamız ilerledikçe öğrenecektim...

Deniz Kavukçuoğlu

ALAGEYİK SOKAğI BİR LİMAN MIYDI?

“Konser gecelerinde Deniz Kulübü'nün önü sandallarla dolardı. Kimileri yanlarında içkilerini, mezelerini de getirirler, bir yandan demlenip, bir yandan da kulüpteki eğlenceye, biraz uzaktan da olsa, ortak olurlardı. Yemek sırasında genellikle İtalya'dan gelen orkestralar hafif müzik ve dans müziği çalarlardı. Birkaç sezon arka arkaya gelen Enzo adındaki yakışıklı bir İtalyan şarkıcı, sesi kadar çapkınlığıyla da ün yapmış, birçok Modalı kızın gönlünde uzun yıllar çıkmamacasına yer etmişti.”

Deniz Kavukçuoğlu çocukluğunu, yeniyetmeliğini anlattığı bu kitabında, 60'lı yıllardan başlayarak kelimenin tam anlamıyla içinde yer aldığı, dolu dolu yaşadığı Türkiye'nin de bir manzarasını çiziyor. Kavukçuoğlu, İstanbul doğumlu çok yönlü bir aydın. Özellikle artık bizim için çok gerilerde kalmış İstanbul cennetini, 70'lere doğru politize olan gençliği, İstanbul'un ve sonra sürgüne gittiği Avrupa'nın bohem yaşantısını son derece içten, sıcak bir dille anlatıyor. *Alageyik Sokağı Bir Liman mıydı?* yayınlandığı gündən bu yana okurlardan büyük ilgi gören bir kitap.

ISBN 978-975-07-0929-6

9 789750 709296